

Bondetåget, dess förhandlingar med konungen och regeringen samt några in- o...

Vardagstryck

National Library
of Sweden

Bondetåget,

dess förhandlingar med konung och regering samt några in- och utländska uttalanden om dessa förhandlingar och deras innebörd.

Bondetågets tal inför konungen.

„Vi äro villiga att offra hvad tidens allvar kräver.“

Bondetågets taleman hr Uno Nyberg framträdde, sedan skarorna samlats på borggården, och höll följande tal:

Herre konung!

Då budkaflen från Upplands bönder och landtmän gick ut öfver allt Sveriges land, var det för att i allvarstider kalla till samling omkring vår konung, ty här gällde bevarandet af fosterlandets frihet och självständighet. Att odalmännen beaktat frågans djupa allvar synes däraf, att hit hafva samlats mera än 30 tusen, och därtill kommer ännu 40 tusen, som genom sina namn betyga sin anslutning. Dessas talan är jag utsedd att föra. Vi hafva fränsett partipolitiken för att enigt inför vår konung uttala våra önsknin- gar och förhoppningar om, att landets försvar må så ordnas, att den jord, som sedan urminnes tider brukats af våra förfäder, kan bevaras åt våra efterkommande och brukas under samma frihet och självständighet som hit- tills. Latet offer var för stort för vä- ra förfäder, då det gällde fosterlandet, och äfven vi önska, att ingen i kom- mande tider med skäl kan säga, att vi sveko, då det gällde denna sak.

Mottag, Eders Majestät, våra fasta försäkringar om, att vi äro villiga att offra till såväl här som flotta, hvad sakkunskap och tidens allvar kräva, så att allt, som kan och bör göras, gö- res ofördröjligen, och förty önska vi, att försvarsfrågan löses i sin helhet detta år. Det må varda slut på det länge hörda ropet, att Sveriges bönder icke vilja offra för försvaret, och så visst som fordomtima kung och bönder litat till hvarandra och räddat riket, då fara hotat, så visst skall håller in- genting i vår tid förmå slita dessa band eller rubba denna tillit. Foster- landsälskande kvinnor hafva i dag till Bondetåget skänkt ett banér, som bär vårt valspråk, och bedja vi härmed till vår konung få öfverlämna detsamma såsom ett minne af denna stund, och härtill uttala vi:

Gud bevara konung och fädernesland!

Därpå framträdde grosshandl. Fryk- berg och yttrade följande:

Herre konung!

Min broder, odalmannen, har nyss utfört sitt uppdrag som talman för Sveriges allmoge. Det har kommit på min lott att frambära deras ärende och tolka deras känslor, hvilka, ehuru icke odalmän, dock gifvit tillkänna sin an- slutning till Bondetågets syften.

Frågan om fosterlandets värn må- ste lyftas öfver partiernas strid och da- gens småsinne.

Konungar dö, regeringar skifta, och vi, som nu bygga och bo i detta land, skola snart hvila i samma jord, där våra fäder sofva. Men fosterlandet skall förblifva.

Fritt hafva vi emottagit det af våra fäder, fritt skola vi lämna det åt våra barn. Hårdt hafva gångna släkten

kämpat för landets frihet. För dyrt köptes den dock aldrig. Då vi nu ut- tala vår villighet att gifva de offer, som tarivas, så göra vi detta i fast förväntan, att vid försvarsfrågans af- görande allenast de skäl må gälla, som förestafvas af omsorgen om rikets trygghet.

Likaledes är det vår mening, att denna viktiga fråga måste i hela sin vidd afgöras under innevarande år. De mångtusende svenska medborgare, hvilkas ärende jag nyss framfört, haf- va ock velat bringa Eder, herre ko- nung, sin undersåttliga hyllning, med dem förnea sig ett stort antal sven- skar i främmande land, hvilka allt fort känna sambandet med konung och fä- dernejord.

Tiderna äro bistra, och kronan är förvisso icke lätt att bära. Men var därom förvissad, att Sveriges folk nu som fordom vet att i farlig stund fyl- ka sig kring sin konung. Den gamla lösen: För konung och fosterland! lef- ver ännu och går i dessa dagar öfver landet, väckande gammal glädje till lif i svenska hjärtan, hvarom dessa mångtusende blad nogsamt vittna, hvilka Eders Majestät värdes mottaga.

Gud allsmäktig hälle sin hand öfver Eder, herre konung, och hela Edert hus. Han styre alias våra vägar så, att vi alltmer må blifva ett enigt, sträf- samt och storsint folk!

Konungen svarar odal- männen.

Ett ståtligt anförande som väckt allmän hänförelse.

Det blef några ögonblicks paus sedan hr Frykberg trädte ned från estra- den och till dess konungen tog till or- det för att svara sina odalmän, några ögonblick af spänd förväntan, ty man kände på sig att nu skulle de komma, de kungsord man så länge väntat. Och de kommo. Det låg en särskild klang i konungens röst när han vände sig till bondehären med inledningsorden: I redlige män af Sveriges bondestam! och genom hela talet gick en underton af sympati, men också af fast vilja att föra igenom den sak, för hvars skull man mötts här uppe.

Konungen yttrade:

I redlige män af Sveriges bondestam!

Jag bringar eder af hjärtat mitt kung- liga tack för att I från allt Sveriges rike undan hvardagslivets id och aflan till fosterlandets välfärd i dag stämt möte inför mig på Stockholms slott. Jag tackar äfven alla de tusenden, som el- jest gifvit uttryck åt samma fosterländska sinne- lag, som fört eder hit. Det stan- dar, som jag mottagit ur edra händer, skall för mig alltid förblifva ett kärt och dyrbart minne af denna dag och dess innebörd.

I hafven kommit för att säga eder me- ning angående rikets vidmakthållande och värden om dess höghet. I ären här för att med mig göra allom veterligt, äft intet kraf är för högt och ingen börda för tung, då det gäller bevarandet af vår urgamla frihet och tryggandet af vår framtida utveckling.

Från tider så fjärran, att de höljäs i

sagans dunkel, har detta rikes bygg- nad hvilat på grundhvalen af det fast och orubbligt sammangjutna förtroen- det mellan konung och folk. I veten ock, att detta innerliga samband allena varit mäktigt att med Gud göra de svenske berömlige framför andra folk och gifvit dem kraft att kämpa och segra i striden för rätt och sanning. I tider af nöd har också Sveriges allmoge varit den klippa, på hvilken konungen i trygghet kunat förlita sig. Och jag känner, att äfven jag har ett rum i edra hjärtan. I såväl goda som onda tider håller bandet mellan konung och folk och skall med Guds hjälp aldrig brista.

Vår tid är allvarlig. Det gäller nu, liksom fordom, att vårda det arf vi mot- tagit af våra fäder och som uppbyggts med deras arbete och blod. Det gäl- ler äfven att rätt förvalta det pund, som blifvit oss anförtrödt, och förkofra det — oss till gagn, men ingen till skada. Häre ligger vår gemensamma plikt i nutiden — för framtiden. Det är känslan här af som fört eder hit. Det är oron för fosterlandets säkerhet, som i dessa vinterdagar kommit eder att lämna edra lugna boningar. Det är krafvet på en fast grund för rikets fram- tid, som i detta ögonblick förenar edra frejdade landskapsfanor under Svea ri- kes kungsflagga, som blåser häruppe öf- ver oss alla.

Så hafven I inför mig uttryckt eder bestämda önskan att se landets och fol- kets förnämsta lifsfråga snarast möj- ligt slutgiltigt löst, och I hafven för- klarat eder redobogna och villiga att åta- ga eder de bördor och bringa de of- fer, som därmed äro förknippade. In- tet kan för en konung vara mera dyr- bart än att från folkets egna läppar mottaga vittnesbörden om dess hög och vilja att skänka honom sitt trofasta stöd vid utförfandet af hans ofta tunga konungsliga plikt. Ingen konung, som burit Sveriges krona, har i samma mått som jag åtnjutit förmånen att på denna plats stå ansikte mot ansikte med me- nige Sveriges allmoge och höra dess röst. Medvetandet om edert orubbliga förtroende till eder konung gör mitt kungliga värf visserligen dubbelt an- svarsfullt men på samma gång ättare att fullgöra och jag lofver att icke svika eder. I kunnen vara förvissade, att jag aldrig ämnar dagtinga med min of- vertygelse om hvad jag i fråga om vär- nandet af fäderneslandets självständig- het anser rätt och nyttigt.

De saknas visserligen ej inom vårt land, som hysa den meningen, att frå- gan om öfningstiden för infanteriet icke nu bör lösas, men jag delar ingalunda denna uppfattning, tvärtom har jag samma åsikt som I för mig nyss utta- lat, nämligen att försvarsfrågan i sin helhet bör behandlas och afgöras nu, ofördröjligen och i ett sammanhang. De fordringar på fälthärens slagfärdighet och krigsberedskap, som af sakkunskap- en inom min armé uppställas såsom oefftergiftiga, frångår jag icke. I veten alla, att detta betyder en utsträckt tjänstgöringstid för de värnpliktiga, jämväl med hänsyn till behovet af vin- terutbildning. För lösandet af sina sto- ra uppgifter måste vidare min flotta icke allenast vidmakthållas utan också i betydande mån förstärkas.

Må vi samfäldt arbeta för rikets för-

svär! Då skall det också lyckas oss att föra denna för fosterlandet så viktiga och afgörande fråga till ett lyckobrin- gande resultat. Jag skall, min plikt som eder konung likmätigt, söka visa eder vägen för att nå vårt gemensamma mål. Följen och stödjén mig därför allt framgent!

Inför släkten, som gått, och inför släk- ten, som komma, skola vi för Gud stån- da till ansvar för våra handlingar. Den Högste, som hittills hållit sin hand öf- ver Svea rike, han bevara nu och i kom- mande tider vårt land och folk!

Gud välsigne eder alla!

Lefve vårt älskade fosterland!

Lefve Sverige!

Bondetågets tal till regeringen.

„Vår önskan är, att försvarsfrågan af- göres innevarande år.“

Bondetågets talan inför regeringen fördes af hemmansägaren F. O. Träff, som härvid yttrade:

Eders excellenser! Herrar Statsråd!

Trettio tusen odalmän från allt Sve- riges land äro i denna stund församlade i rikets hufvudstad. Omkring fyratio- tusen sitta därhemma, hvilka tänka som vi. I dessa bönders och landtmäns namn går jag nu att framställa vår önskan och vilja om Sveriges försvar.

Vi vilja, att vårt land allt framgent liksom hittills skall vara fritt och obe- roende. Icke en tum af svensk jord får afstås till främmande makt,

Vi vilja till värn för vårt land och dess frihet sätta en stark krigsmakt till lands och vatten.

Våra nuvarande försvarsmedel anse vi icke tillräckliga.

Vi vilja, att folkets hela värnkraft skall, när så kräves, kunna tagas i an- språk: alla vapenföra armar måste ut- nyttjas i försvarets tjänst.

Vi vilja, att våra trupper skola blifva af sådan beskaffenhet, att de med utsikt till framgång kunna upptaga kampen med en stormaktsarmé. Särskildt vilja vi framhålla, att vi fordra, att landets söner fullt ut erhålla den militära ut- bildning, som de med krigets risk för ögonen hafva rätt att kräva.

Vi vilja, att rikets flotta utan dröjsmål skall förstärkas.

Vi vilja, att vid afvägandet af för- svarets behof, sakkunskapen skall fälla utslaget.

Vår bestämda önskan är, att försvars- frågan må i hela sin vidd afgöras un- der innevarande år och att därvid en- dast sakskalet må tala.

Vi förvänta af landets regering, att den genom kraftig och klar ledning skall föra frågan om försvarets stärkande till ett för Sverige framtid lyckligt slut.

Till vår sålunda uttalade önskan och vilja knyta vi dessa löften:

Vi förklara oss härmed redo och vil- liga att bära vår del af de ökade per- sonliga och ekonomiska bördor, som om- sorgen om landets värnande kräver.

Vi försäkra desslikes, att Sveriges re- gering, om den vill söka lösa försvarsfrå- gan på här angifven grund, skall finna ett allvarligt och kraftigt stöd i Bonde- tågets män.

Statsministerns svar.

Sedan böndernas taleman slutat sitt anförande, som hälsades med lifliga hurrarop och handklappningar, och talet af honom öfverlämnats till statsministern, tog denne till orda och yttrade följande:

Mina herrar delegerade för bondetåget!

Å egna vägnar och å de mäns, hvilka jämte mig i egenskap af konungens rådgifvare bära ansvaret för hvad som i rikets styrelse göres eller underlåtes, hälsar jag eder!

Jag behöfver icke säga, att regeringen, som med all kraft förbereder förslag till omfattande förbättringar i rikets försvarsväsende, erkänner samt mottager det stöd, som ligger i stora folkgruppers högt uttalade redobogenhet att bära ökade bördor för försvaret.

Hvad angår de särskilda önskningsar, som eder taleman här framställt, vill jag säga följande: Vi hoppas att, när regeringsförslaget blifvit fullt utarbetadt, det skall visa sig, att vår vämkraft genom dess antagande skall blifva så starkt, att vi med utsikt till framgång kunna försvara oss — och till annat än försvar är ju ej vår krigsmakt ämnad — emot hvem det vara månne, som ville störa vår fred.

Rörande en punkt af eder talemans framställning vill jag särskildt yttra ett ord. Han uttalade, att vid afvägandet af försvarets behof sakkunskapen borde få fälla utslaget. Lifligt behjärtar jag nödvändigheten af sakkunskapens hörande i fråga om försvaret såväl som alla andra viktiga ämnen. Men om meningen är, att fackmannaåsikter skulle erkännas såsom ensamt utslagsgifvande, då kan jag icke vara med. Dessa äro nämligen — det ligger nästan i sakens natur — ofta behäftade med en viss ensidighet. Bredvid dem har förvisso det sunda lekmanaförståndet, den åt alla håll verkligt satta sanningen, ett riktigt ord att säga. Må vi därför uppmärksam lyssna till fackmännens meningar, men må vi icke afhända oss vår rätt och plikt att själfva efter bästa förmåga pröfva och döma. Då jag nu framför mig ser en skara medborgare, komna från Sveriges alla landskap, vill jag icke försumma tillfället att säga er något, som i hög grad ligger mig om hjärtat rörande vissa sidor af den ifriga agitation, som under en tid pågått i försvarsfrågan. Gång efter annan ha från olika landsändar förnummits, husrusom sanningslösa orosrykten satts i omlopp och utsmeykats med allehanda detaljer för att erhålla ett trovärdigt utseende. Än ha dessa rykten vetat berättas om spionerier, som aldrig ägt rum, än ha de haft att förtälja om omedelbart förestående öfverfall på vårt land, om så och så stora truppstyrkor vid gränsen o. s. v.

Jag ber eder, mina herrar, söka hvar och en i sin ort motverka, att allmänheten sätter tilltro till slikt tal. De fakta, som föreligga om spionerier i vårt land, äro betänkliga nog, de böra icke öfverdrivas. Och visserligen böra vi känna oss manade till allvarsam eftertanke med hänsyn till hvad vår säkerhet påkallar. Men talet om öfverhängande krigsfara, om trupper vid gränsen o. s. v. är fosterhaten antingen af en uppjagad inbillning eller af en hänsynslös beräkning, som icke tvekar att begagna osanningen såsom medel i försvarsagitationen.

Jag kunde ännu hafva åtskilligt att säga, men jag vill icke blifva omständlig, utan sluta med att tillönska eder, mina herrar, och alla de andra deltagarna i bondetåget en i allo lyckosam färd med värdefulla och vänliga minnen att medtaga till hemmen. Det politiska lifvet för med sig mycken splittring. Men vi känna nog vi alla, som i detta landet bygga och bo, att det finnes något, som

förenar oss, som binder fast samman: kärleken till den svenska fosterjorden med allt hvad detta för oss innebär. Och säkert ena vi oss alla i den varma förhoppningen, att det som nu förberedes i fråga om denna fosterjords förvar och som inom kort skall komma till behandling och afgörande hos folkets valda representanter måtte lända vårt älskade Sverige till sann båtнад.

Jag beder er, mina herrar, förena er med mig i ett lefve för vårt älskade fosterland!

Ur kommentarierna till detta må anföras:

Ett varningsord.

Af talmannen d:r C. Herslow.

Doktor Carl Herslow, f. d. talman i Andra kammaren, skrifver i Sydsvenska Dagbladet Snällposten för den 15 februari följande artikel:

Den begreppsförvirring, som från ett håll afsiktligt satts i gång, på många andra håll ofrivilligt gripit omkring sig, belyser på ett slående sätt uttrycket fransens makt, äfven där denna fras saknar innehåll eller har till innehåll en medveten osanning.

Snart sagdt hvarje barn i vårt land vet nu för tiden, att Sveriges regering enligt landets konstitution är konungen i statsrådet, att regeringens beslut enligt grundlagen är konungens beslut i statsrådet, kontraseradt af vederbörande departementschef.

Hvad som i detta ögonblick synes förvirra begreppen är ordet regering i dess nu vanliga användning. Redan för några årtionden sedan började man benämna statsrådet k. m. s. regering, snart blef det kort och godt regeringen och nu ser man sådana uttryck som "konungen och regeringen", "konungen med regeringen" o. s. v., uttryck som ur svensk konstitutionell synpunkt äro rent nonsens. Konungen kan aldrig gå mot regeringen eller gå vid sidan af regeringen, eftersom där man enligt svensk grundlag kan tala om regering, där är konungen själf midt uti, bildar dess centrum. Om konungen utanför statsrådet uttalar en mening, så är denna uttryck för hans personliga åsikt och har med konstitutionen ingenting att göra. Om statsråden — en, flera eller alla — offentligt uttala en åsikt, så är det dessa herrars personliga uppfattning som framträder. Intetdera fallet har något med vår konstitution att skaffa. Helt naturligt Grundlagen kan och vill tydligen icke förbjuda, nej måste tvärt om förutsätta och fordra, att konung och statsråd äro män, som i landets viktigaste ärenden bilda sig en själfständig uppfattning och där de finna sådant nyttigt och nödigt äfven öppet uttala den. Ingen af dem träder därigenom i konflikt med vår konstitution.

Uppenbarligen måste mellan själfständiga män med samvete och ansvars-känsla härvid icke så sällan inträffa, att konungen och föredragande statsrådet eller hela ministären i konseljen företräder olika åsikter. Äfven härigenom har ingen konstitutionell konflikt inträdd. Grundlagen har förutsett detta fall och därom uttryckligen stadgat: Kan meningsskiljaktighet icke utjännas och gäller det principiellt eller reellt viktiga ärenden, så har statsrådet att göra konungen föreställningar, i nödfall vägra konsignation och ingifva sin afskedsansökan. Konungen har då att söka sig en ny minister eller om så erfordras en ny ministär.

Sådan är, som vi alla veta, Sveriges konstitution. I intet af alla ofvan omnämnda fall har vare sig konungen eller statsråden trätt i konflikt med grundlagen, utan röra sig inom dess utstakade ramar.

Konungens i grundlagen stadgade formella rätt att ensam besluta är sålunda å andra sidan kraftigt begränsad af nödvändigheten för hans besluts giltighet att han skall ha det ansvariga statsrådet med sig i beslutet och i ett land, där som i vårt folkets representation har oinskränkt makt öfver budgeten, blir som nödvändig konsekvens häraf, allt eftersom den politiska utvecklingen fortskrider, denna begränsning allt kraftigare. Utan representationens stöd och förtroende kan ingen ministär synnerligen länge funktionera och medvetandet härom begränsar skarpt möjligheten för konungen att med en ny ministär ersätta en afgående. En ministerkris försätter således ofta konungen i en särdeles pinsam situation, för hvilken han ej utsätter sig utan då meningsskiljaktigheten gäller ytterst viktiga ärenden, som han anser röra rikets ära och välfärd och där hans samvete bjuder honom att ej utan vidare ge vika. I andra fall låter han nog ofta udda vara jämnt. Så har spänningen mellan konung och statsråd utvecklats sig äfven hos oss. Men hur långt denna utveckling i realiteten än går, får den dock, såvida den vill i någon mån hålla sig inom ramen för Sveriges konstitution, icke gå därhän, att den får göra Sveriges konung till en osjälfständig, meningslös och maktlös nolla, till blott och bart ministärens talrör eller, som det träffande uttrycks, till konseljpresidentens fonograf. Har en ministär, litande på hypnotisering af det meningsvrängda namnet "regering", öppet sträfvat mot ett dylikt mål, då är det den som har icke blott svårigen kränkt sin aflagda ämbetsed, utan också trätt i öppen konflikt mot både bokstafven och andan i Sveriges konstitution.

När den första Staaffska ministären afgick, beklagade vi det uppriktigt. Om man förbisåg ett par utbrott af ett otillräckligt behärskad temperament, en brist, som ett fortsatt utöfvande af ett så utomordentligt ansvarsfullt uppdrag väl snart lärt honom öfvervinna, syntes han och röja verkliga praktiska statsmannaegenskaper och kunde blifva den man, som situationen kräde. Tyvärr ha vi under hans verksamhet i denna andra ministär liksom i sättet för dess avslutande sett vida mindre af statsmannen än af partiadvokaten. Förändringen är icke oförklarlig. Hans relationer till socialismen hade nu blifvit af en annan och vida intimare art och den riktning, hvori hans tidigare lifs-verksamhet utvecklats honom, har med åren allt bestämdare framträtt. I alla länders historia har det visat sig, att en framstående advokat, då han inträder på den politiska skådebanan, nära nog aldrig kan lyfta sin blick och inrikta sin verksamhet upp öfver sina tidigare partiinträsen för att med den verkliga statsmannen opartiskhet främja hela folket. Hans föregående verksamhet har invant honom att framför allt kämpa för sin hufvudmans sak och hans uppgift som statsman, att på den lagbundna samhällsordningens grund arbeta för dess sunda utveckling och hela landets välgång, blir naturligtvis ännu kinkigare, ja väl snarast olöslig, om han bland sina hufvudmän måste räkna dem, som just ha till syfte att kasta denna samhällsordning öfver ända.

När skola vi lära oss, att det numera i stort sedt blott kan finnas två politiska partier: det som vill bevara vårt ur tusenårigt kulturarbete framgångna historiska samhälle och de som vilja störta detsamma? Till denna naturliga gruppering måste det dock slutligen komma inom hela den civiliserade världen. Under tiden arbeta vi flitigt på att hjälpa och stärka våra blifvande antagonist.

Herr Staaff är en skicklig och fyndig partiledare. Man måste rent af beundra hans advokatoriska talang att i ett kinkigt ögonblick turnera landets för-

svarsfråga till en politisk maktfråga, döpa den med namnet konstitutionell konflikt och få de sina att i konung Gustaf V, den uppriktigaste konstitutionelle regent Sverige kanske någonsin ägt, se en monark, som sträfvat att införa det personliga konungadömet. Det var ofantligt skickligt gjordt. Men var det ur synpunkten af rikets samskyldiga nytta en patriotisk statsman-nahandling?

Vårt folk har inför världslägets allvar ingen tid att förnöta på ofruktbara, men uppsplitrande författningsstrider. Rikets lif kräver, att vår försvarsfråga afgöres nu, ofördröjligen och i ett sammanhang. Rikets välfärd kräver, att det skall ske under iakttagande af grundlagens bud, med rätt och plikt för konungen att verka för trygghet af rikets själfständighet.

Vi vilja därför rikta en enträgen marning till alla, som hafva hjärta för fosterlandets sak, att icke låta förleda sig att skjuta undan försvarsfrågan för partistrider om folkets af ingen hotade själfstyrelse, och därmed äfventyra vår nationella tillvaro.

Vi vädja till alla fosterlandsvänner att sätta in all sin kraft på att endrättigt medverka till en lösning af försvarsfrågan, som kan återgifva åt vårt folk känslan af trygghet för Sveriges frihet och oberoende.

Presidenten Petersson i Lidingsö.

Ingen anledning till olöslig konflikt.

I villa Japan höll kretsens representant, f. justitieministern Petersson på söndagen ett, som man kunde vänta, briljant föredrag inför 150 å 200 personer. Tal. konstaterade försvarsviljan hos folket i dessa orosfyllda tider, och viljan att bära de oundgängliga offren. Man har längtat till realbehandling af försvarsfrågan, men så är med ens allt förvandladt. Ett konstitutionellt spöke grinar plötsligt emot oss. Försvarsfrågan sjunker genast ned i andra planet och en konstitutionell fråga skjutes i stället fram som den första, såsom framgår af det liberala manifestets ord. Många stå undrande och spörjande inför denna kaleidoskopiska scenförändring. Hvad är det för stort och märkligt, som skett, för att försvarsfrågan skulle kunna skjutas tillbaka? Jo, bondetåget, d. v. s. tusenden och åter tusenden af Sveriges allmoge ha trätt upp inför konungen och sagt, att de önska försvarsfrågan löst ofördröjligen och äro redo att bära bördorna. Konungen har svarat, att han delar denna åsikt och anser, att frågan bör lösas ofördröjligen och i ett sammanhang och med hänsyn till hvad den militära sakkunskapen anser vara oundgängligen nödvändigt. Ministären ansåg detta oförenligt med ett konstitutionellt styrelsesätt och förelade konungen oantagliga villkor för sitt kvarstannande och afgick, när konungen vägrade godkänna dessa. Talaren ansåg, att konungens tal ej hade behöft bli en orsak till konflikt, det blef det, emedan man ville så ha det. Hr Staaffs Karlskronatal och konungens tal till bondetåget voro ej så oförenliga, att man ej kunde ha slagit en brygga mellan dem, om man velat. Den afgångna ministären stöder sig håller inte i fråga om konflikten på någon sådan oförenlighet, den stöder sig blott på frasen om den militära sakkunskapen. Konungens svar på ministärens frågor hade varit fullt konstitutionella enligt vår grundlag. Den nya ministären hade förklarat sig tillfredsställd därmed, och våra professorer i statsrätt ha uttalat, att de ej kunna finna något inkonstitutionellt i konungens handlingssätt.

Talaren betonade, att det i förhållandet mellan konungen och ministären saknades reellt underlag för en diskussion, då ännu intet förslag i försvarsfrågan föreligger att diskutera. Först när ett sådant fins, kan den militära sakkunskapen pröfva det och konungen fatta sitt beslut. Det är inte troligt, att den militära sakkunskapen skulle ha underkänt regeringens förslag, om det kommit, snarare tvärtom, och då hade ju ingen meningsskiljaktighet kommit att föreligga mellan konungen och ministären. Någon anledning att förklara olöslig konflikt fans därför ej. Två frågor uppställde sig: om konungen finge en egen mening och om han finge uttala den. Vår grundlag besvarar dem båda med ja.

Däremot bestred tal. rättmätigheten af ett parlamentariskt styrelsesätt med tyngdpunkten i Andra kammaren, och fann det obegripligt, hvad som egentligen menades med detta styrelsesätt men så mycket tycks det dock betyda, att konungen inte får yttra sin egen mening. Särskildt upprörande ansåg talaren den afgångna regeringens kraf på munkorg, icke minst genom löftet om tystnad härom. Det vore mycket att säga om det "kansliförhör", regeringen underkastat konungen, men det vore för motbjudande att rivna i dessa småaktigheter, som sakna reellt inträse.

För vanliga medborgare är det en bjudande nödvändighet, att försvaret skall ordnas, att det konstitutionella kabblet inte får ställa sig hindrande i vägen för försvarsfrågan, att den höjes öfver partierna. En dylik appell har utgått från den nya regeringen, och det tyckes, som om vi skulle kunna enigt sluta oss samman kring densamma. Det gäller nu att ta upp kampen. Under hänvisning till att de stundande valen blott gälla denna riksdag, försvarets riksdag, slöt talaren med en maning att se bort från alla små skiljaktigheter — de kunna tas upp i höst — och nu samlas kring de rena svenska färgerna. Endast i så fall fins det hopp om en lycklig lösning af frågan.

Efter talet, som hälsades med lifliga applåder, utbrakte öfverstelöjtnant Janse ett lefve för konungen och fäderneslandet, följdt af "Du gamla, du fria". Ett telegram afsändes till konungen.

Den Staaffska författningsskonflikten inför statsrätten.

Samtliga professorer i statsrätt vid svenska universitet och högskolor ha offentliggjort följande uttalande.

I anledning af till oss från olika håll ingångna förfrågningar rörande den till uttryck komna uppfattningen, att konungen genom sitt tal å Stockholms borggård den 6 februari 1914 skulle hafva åsidosatt eller trådt för nära grundlagarna eller åtminstone konstitutionell praxis, som numera borde anses äga karaktär af sedvanerätt, vilja vi härmed såsom vår enhälliga åsikt uttala, att nämnda uppfattning, huru man än politiskt bedömer de händelser, som inträffat, är juridiskt oriktig och utan vetenskaplig, hållbar grund.

Uppsala, Stockholm och Lund den 20 februari 1914.

C. A. Reuterskiöld, prof. i statsrätt vid Upsala universitet.

Otto Varenius, professor i statsrätt vid Stockholms högskola.

Robert Malmgren, professor i statsrätt vid Lunds universitet.

Henning v. Melsted kommenterar bondetåget såsom en själsrörelse hos vårt folk.

Tal. påpekade huru vårt lands egenkap af slättland förlänat vår folkkaraktär ett drag af sorglös trygghet, som är en styrka, men som kan bli en svaghet. Med hänvisning till historien påvisade emellertid tal. att vårt folk är mäktigt af stora själsrörelser. Dessa dagars gripande bondevandring vore en sådan själsrörelse hos vårt folk, och orsaken till densamma hade varit insikten om Sveriges fara.

Tal. var af den meningen, att risken af fredsbrott från någon europeisk makt alltmer minskas och detta till följd af en alltmer tilltagande täflan i frambringande af förstörelseverktyg, hvilkas skräckinjagande kraft utgjorde en garanti för freden. Beträffande det enväldigt och oansvarigt styrda Ryssland vore emellertid en sådan argumentering felaktig. Ryssland är för oss en farlig makt, som ej väjer för gränserna af haf eller mildjupa skogar, men för den största af alla makter på jorden, människornas eniga vilja.

Kunna vi svenskar visa en sådan?

Värma ord ha talats och spridts öfver hela landet, men i arbetarvärlden ha de ej trängt.

För arbetarna vore likgiltigt hvilken herre de tjäna, de vore en lefvande vara på världsmarknadens auktionsbord. En samhällsklass, som lever på denna ståndpunkt, vore en borttappad del af nationen. Tal. trodde emellertid, att när faran en gång blir klar och påtaglig, de väldiga arbetarskarorna skulle framträda och kräva sin plats med sin svenska nationalitets rätt.

Man förebär att Ryssland har tillräckligt att göra i eget land och att ingen fara vore å färde. Likaså anser mängden att de hundra fredsåren utgjorde garanti för freden. Att sådant tal är nonsens, ligger i öppen dag, ansåg tal.

Tal. påpekade nödvändigheten af att söka öppna ögonen på de försvarsfientliga arbetarna för gemensamheten i våra nationella intressen. Vi måste hindra att vi få dela det olyckliga Finlands öde.

Jag ser nu, yttrade tal. slutligen, att Sveriges heroiska mission i världshistorien vore ej blott att föra personlighetens talan mot rättslösheten i landet i öster genom en hög och stolt kultur utan äfven att till värn för vår självständighet möta våld mot våld, ty vi äro ensamma ännu i världen och hänvisade främst till att skydda oss själfva. Under det att vi bereda oss för denna mission, skola vi återfinna vår förlorade enighet. Skönare kunna vi ej besegla denna dags löfte till Sverige och historien än om vi trofast lofva att söka öfvervinna fattigdomen och nöden. Äfven det skall lyckas, ty obrutet och starkt är Sveriges hjärta.

Hell dig dag, som under flammande eldar viges åt minnet. Du skall visa inför världen och oss själfva att en är vår vilja och ett målet för vårt lands välfärd.

Konungens medborgarrätt.

När bondehären kom till kungen med uppvecklade fanor, ville man, att han skulle svarat med en hopveklad fana. Han skulle ha sagt: Jag kan ingenting säga, var god och vänd er till mina ministrar! Man begär, att hans svar

skulle varit så maskerad att ingenting skulle vara sagdt, fastän alla begrepe hvad han menade. Monarken har valt att öppet säga ifrån sin mening. Han har valt den väg, på hvilken all utveckling framgått i vårt land, ej minst arbetarerörelsen — det fria, osminkade ordets breda kungsvåg! Det är sannt, det verkar som om konungadömet stått upp från det döda. Men ett lifstecken sådant som bondetåget har haft rätt att få ett lifstecken till svar — ej en döds-mask af det konstitutionella kungadömet från frihetstiden! Det är orimligt att konungen skulle vara den enda människa i landet, som ej finge offentligt uttala sin mening. En sådan uppfattning måste stöta vår svenska rättskänsla. Vi kräfvat rätt för en hvar, hög eller låg, att inom af tryckfrihetslag angifna gränser yttra sin öfvertygelse. Att regeringsformen skall göras till en munkorgslag för statschefen därhän, att han ej tillåtes, till den verkan det hafva kan, yttra sin tro i en för landets välfärd afgörande sak, förefaller vara att drifva partipolitik. En kringbyggd konungamakt är visserligen ett oefftergilligt villkor för folkfriheten, men därifrån är ett stort steg till att internera monarken i en konstitutionellt parlamentarisk fästning enligt engelskt mönster. I hvarje fall har bondetåget haft samma verkan på denna fästning som en gång Jerikos murar fingo röna. Att Sveriges kung, första gången han beträder talarestolen, uttalar sig så oförsagdt och klart, som hvilken annan själfständig medborgare skulle ha gjort, det betyder, att han rubbat på skrankorna, och är sannserligen ägnadt att väcka sympati och aktning. Om man också kan lysa tvifvel om möjligheten för honom att förverkliga sin mening, att icke lyckas, är ej någon skam, då man menat redligt. Historien dömer icke sådant. Och hvem vet, människornas sinnen äro ej som siffror i valstatistiken; det kan gå så, att ett folk i våra dagar ger en människa rätt, äfven om han är kung!

Ministären Staaff och uppträderna på Mynttorget.

I sitt Lundatal den 22 dennes yttrade doktor F. Berg bland annat följande:

"För egen del vill jag här tillägga, att hvarken jag eller någon af de kamrater, med hvilka jag härom talat, hört sådana rop som "Lefve presidenten Staaff!" eller "Ned med konungen!" Hade vi det gjort, skulle vi aflägsnat oss." (Referat enl. D. N.)

Med anledning häraf få vi undertecknade härmed förklara:

att vi från slottets yttre borggård och terrassen ofvanför kansliutrymmet tydligt och upprepade gånger hörde ropen "Ned med konungen!" samt "Lefve president Staaff!", och

att det enligt vår bestämda öfvertygelse är fullkomligt omöjligt, att icke den å kansliustrappan församlade ministären skulle hört dessa rop. De kunde dock tydligt uppfattas af oss, som voro på längre afstånd från den plats, där ropen höjdes, än ministären.

Undertecknad, Ehrensvärd, som dagen ifråga tjänstgjorde som befälhavare för högvakten, får till yttermera visso meddela, att jag i tjänsten erhållit rapport från befälhavaren för underbefälsposten vid riksbanken, att han från sin plats norr om bron mellan kanslihuset och riksbanken tydligt hört ropen "Ned med konungen!"

Ofvanstående vittnesmål äro vi redo att med ed bekräfta.

De omtalade ropen hafva sålunda hörts på båda sidor om demonstrations-

tåget. De personer, som hört dem, befunno sig på längre afstånd från de ropande demonstranterna än ministären Staaff.

Vi öfverlämnat härmed åt en opartisk allmänhet att bedöma, huruvida man bör sätta mera tro till vår här under edlig förpliktelse afgifna förklaring än till den, som på ett folkmöte lämnats af en medlem af den nu afgångna ministären.

Stockholm den 23 februari 1914.

J. Toll.

Vakthafvande kapten.

Gilbert Hamilton.

Ryttmästare och chef för beredskapskv. af K. lifgardet till häst.

Fredrik Bonde.

1. löjtnant vid beredskapsskvadronen af K. lifgardet till häst.

Åke Brilloth.

Löjtnant.

Axel Gyllenkrok.

Löjtnant.

Fritz Lagerheim.

Löjtnant.

C. A. Ehrensvärd.

Underlöjtnant och vaktbefälhavare vid högvakten den 8 februari.

Sedan dess ha tvänne poliskonstaplar anmält att de haft sin post där regeringen stod samt hört ropen: Ned med kungen, lefve republiken och presidenten Staaff samt att de ansågo att äfven Stockholms stads borgmästare Lindhagen deltagit i dessa rop.

Bondetåget och konungens tal inför de äkta fransmännens omdöme.

Paris den 21 febr.

I dagens nr (21 febr.) af "l'Action Francaise", den integrala nationalisms hufvudorgan och en af Frankrikes mest spridda tidningar, återgifves in extenso hrr Nybergs och Frykbergs tal till konungen äfvensom, likaledes in extenso, monarkens svar.

I en kommenterande, utomordentligt sympatisk artikel framhålls konungen såsom en värdig efterträdare till sina stora homonymer Gustaf Vasa, det nationella oberoendets grundare, och Gustaf Adolf, Richelieus allierade.

"Gustaf V", skriver tidningen ifråga, "har under de rådande förhållandena icke svikit sin kungliga uppgift. Emellan de fosterlandsälskande svenskarna och de svenskar, som föredraga parlamentariska upptåg och liberala chimärer framför fosterlandets säkerhet, har Gustaf V inte tvekat om valet". Tidningen framhåller, att "liberalerna och socialisterna i Sverige, efter att ha visat sig benägna att gå till anfall mot monarkien, numera visa sig mera eftertänksamma". "Det jubel, hvarmed folket hälsat konungens tal, har kommit dem att dra öronen åt sig".

"Vi återgifva nedan in extenso de tal som höllas på borggården. Man kan af dem förstå, hvilken enighet som råder i detta nordiska land mellan konung och folk. Nämnda dokument ha hittills icke offentliggjorts i Frankrike.

Man måste beundra deras nobla och upphöjda ton. Bondetågets anförare ha hållit tal, som skulle vara en prydnad för de vackraste epoker historien känner och som besvarats af konungen på ett beundransvärdt sätt".

Tidningen konstaterar, att "det är en afgrund emellan dessa magnifika anföranden och vänsterns jämmerliga haranger".

"Det är", slutar artikeln, "emellan ett hereditärt öfverhufvud och ett orga-

niseradt folk som den dialog ägt rum, som återgifves här nedan och som kommer en att tänka på samma gång på Tacitus och Shakespeare, så mycken manlig och underbar skönhet upptäcker man däri".

Tack vare "l'Action Francaise" är emellertid den franska republiken nu satt i tillfälle att själf bilda sig ett om-döme om förhållandena och pröfva värdet af de absurda röfvarhistorier, som sökt göra troligt ute i världen, att konung Gustaf förgripit sig mot konstitutionen och det svenska folkets "själfstyrelse".

Ett maningsord.

Till Sveriges folk!

Allvarliga världshändelser hafva under de senaste åren oupphörligt påkallat vår uppmärksamhet och måst väcka vår oro. Krigslågan har gång på gång flammats upp; traktater hafva godtyckligt slitits sönder, länder, som försummat sitt försvar, hafva stympats, och folk, som ligga under främmande ok, hafva hårdare än förr fått känna dess tryck. Inför detta världsläge hafva såväl stormakter som mindre stater, äfven där deras försvarsväsen står på höjden af utbildning, underkastat sig de största personliga och ekonomiska offer för att än ytterligare höja sin värnkraft.

I vårt land däremot, där försvarsväsendets brister äro uppenbara, har man slagit sig till ro vid utredningar, som dragits ut långt öfver hvad ursprungligen afsetts, och särskildt vårt sjöförsvar hafva de samverkande liberala och socialdemokratiska partierna icke velat ens vidmakthålla vid dess forna styrka. I öfver två år hafva försvarsberedningarna varit samlade, men ännu föreligger icke på någon punkt slutligt resultat af deras arbete, och den Staaffska ministären har genom sin vacklande hållning bidragit till att försena arbetets fullbordan.

Gripna af oro för fosterlandets säkerhet trädde då större skaror af Sveriges allmoge, än som någonsin förut samlats, upp inför konungen för att för honom enigt uttala sina önskingar om försvarsfrågans ofördröjliga lösning så, som sakkunskap och tidens allvar kräva, sin villighet att, såsom fordom gångna slakten, bära därför nödvändiga offer. Med ansvarsfyllda och manliga ord mötte Sveriges konung allmogens önskingar och löften. Samma oro för rikets säkerhet, som rörde sig inom folket, hade fyllt konungens sinne, och känslan af ansvaret inför nutid och eftervärld gaf konungen kraft att öfver partierna lyfta landets stora lifsfråga: värnandet af dess urgamla frihet och själfständighet.

Aldrig har i starkare grad än vid mö-

tet mellan konung och allmoge på Stockholms slott den 6 februari Sveriges konung framstått såsom representant för Sveriges folk i dess ovillkorliga fordran att få lefva sitt lif i frihet och oberoende. Allmogemännens budskap och konungens svar mottogos ock öfver hela landet med jubel och tacksamhet, och hafva långt utöfver rikets gränser väckt beundran för vårt folk och ökat aktningen för detsamma. Förhoppningarna om framtiden voro stora, och konungens valspråk: "Med folket för fosterlandet" syntes närmare än någonsin att få sitt förverkligande i gemensamt, förtroendefullt arbete för tryg-gande af rikets säkerhet.

Konungens statsråd ville dock annorlunda. Statsrådet, som ansåg folkets omedelbara hänvändelse till konungen och konungens svar därå strida mot den af dem hyllade, men för vår grundlag främmande parlamentarismen, framställde till konungen den fordran, att han skulle förbinda sig att icke fritt meddela sig med Sveriges folk, och detta därtill genom ett löfte, som skulle för folket hemlighållas.

Då konungen icke kunde bifalla denna fordran, som skulle beröfva honom en rätt, som hvarje svensk medborgare äger, inlämnade den Staaffska ministären sin afskedsansökan. Det nödvändiga krafvet på försvarsfrågans snara och planmässiga lösning offrade denna ministär för att i stället föra en strid med konungen om dennes yttrandefrihet och grundlagsenliga rätt. Denna statsrådets ståndpunkt har godkänts af det liberala samlingspartiet. Dess medlemmar ha ock i ett af dem den 13 februari utfärdadt manifest förklarat, att deras första hufvudfordran är ett parlamentariskt styrelsesätt. I andra rummet kommer således för detta parti rikets trygghet och säkerhet mot yttre fiender. Då konungen satt vidmakthållandet af riket såsom sin första konungsliga plikt, har man velat tysta konungens röst och afskära hvarje omedelbar förbindelse mellan honom och Sveriges folk.

Det socialdemokratiska partiet, med stöd af hvilket den Staaffska ministären har majoritet i Andra kammaren, gör icke någon hemlighet af, att målet för dess samverkan till konungamaktens förödmjukande i själfva verket är republikens införande.

Sådan är den verkliga ställningen, men denna döljer man med förebarandet, att det svenska framstegsarbetet är i fara att äfventyras. Detta är uppenbarligen ett försök att vanställa sanningen. Reformarbetet har under de senare åren hos oss fortgått under medverkan af olika ministärer och af alla partier. Det är likaledes stridande mot sanningen, att det här gäller det svenska folkets själfstyrelse. Det svenska folkets själfstyrelse hvilat på två hörnstenar: inåt på grundlagens hälgd, utåt på ett betryggande försvar. Sveriges historia visar, att riket brakts nära sitt

fall, då själfvisk partiyras degraderade konungamakten till en namnstämpel.

Första kammarens nationella parti.

Ernst Trygger.

Johan Östberg	C. J. Beck-Friis
C. Lagerbjelke	C. F. Östberg
O. M. Strömberg	Johan v. Bahr
F. Clason	Wachtmeister Ernst Lindblad
Philip Klingspor	Johan Beck-Friis
Gunnar Ekelund	Herman Fleming
Bror Kjellgren	Carl Swartz
C. H. v. Mentzer	K. J. A. Gustafsson
K. J. Ekman	J. W. Spens
Aaby Ericsson	A. Hammarström
Axel Rooth	Adolf Roos
Hugo Hammarskjöld	C. Cedercrantz
Ch. Meurling	Klas Malmberg
Rudolf Kjellén	Carl Boberg
P. Valerius Olsson	Th. af Ekenstam
P. A. Forssman	Axel Wachtmeister
Hans Ericson	Joh. Nilsson
Adolf Dahl	J. Gyllenstierna
H. Cavalli	P. Paulson
K. v. Geijer	Carl Fr. Beckman
Oscar Trapp	Bonde Bondeson
A. Antonsson	Fritz Hallberg
Ludvig Danström	Birg. Jönsson
Richard Hermelin	M. Lyckholm
Eric Hallin	H. Wrangel
Ludvig Widell	Erik Trana
Carl Hamilton	Ax. Hedenlund
O. Silfverschiöld	J. Johanson
L. Th. Köhlin	C. Magnusson
Nils Posse	Ernst Hedenstierna
Gust. Barthelson	August Bellinder
Fabian De Geer	Knut Larsson
Johan Carlsson	J. Gripenstedt
P. M. Carlberg	Ivan Svensson
Sam. Clason	Alexander Hamilton
L. E. Gezelius	Ollas A. Ericsson
Olof Jonsson	Theodor Odelberg
Hugo Hamilton	Hugo Fahlén
Gustaf Knaust	J. E. Schöden
Harald Hjärne	I. von Stapelmohr
A. Aström	H. Björklund
O. Bergqvist	Axel E. Lagerlin

Andra kammarens landtmanna- och borgarparti.

Arvid Lindman	Hans Andersson
J. F. Nyström	K. E. Hildebrand
G. A. Petersson	O. A. Berg
Lidingö	Staby
K. V. Beckman	A. E. Andersson
Linköping	Höckerum
C. F. Vahlquist	D. H. Pettersson
Vadstena	Bjälbo
J. A. Jonsson	A. R. Rosenquist
Höghult	Sandsjö
E. Räf	P. V. Nilsson
Attarp	Linnås
M. N. Johansson	J. G. Svensson
Vestenhaga	Betingetorp
E. O. Magnusson	P. M. Olsson
Tumhult	Blädinge
S. E. Andersson	A. V. Isaksson
Hägelåkra	Västervik
P. O. Lundell	J. Jeansson
Ebbetorp	Kalmar
P. A. Andersson	K. J. L. Larsson
Knäppinge	Bondarive
K. R. Kahlström	J. Jönsson
Lilla Atlings	Boa

J. O. Holmdahl	P. Nilsson
Karlskrona	Bonarp
J. Erlanson	V. Ekerot
Främlinge	Kristiansstap
J. P. Jespersen	J. Jönsson
Dorisborg	Slätåker
M. Sommelius	H. Lemke
Helsingborg	Malmö
A. Olsson	A. Henrikson
Tylleröd	Heberg
A. Westman	Wilhelm H. llberg
Halmstad	Ljungskile
H. Andersson	C. Olsson
Grimby	Berg
C. H. Wallentin	Gustaf Larsson
Smögen	Edsten
K. J. V. Lundström	E. A. Indebetou
Göteborg	Göteborg
O. A. E. Lithander	J. M. Johansson
Göteborg	Mellbyn
O. H. Svensson	C. Odqvist
Salång	Påtorp
A. F. Wennersten	C. Lorenzon
Borås	Ledet
L. J. Jansson	C. A. E. von Hofsten
Djursåtra	Lidköping
Carl Persson	Emil Bengtsson
Stallerhult	Kullen
R. Andersson	A. P. Gustafsson
Skrådene	Örebro
L. E. Gustafsson	A. R. Lundblad
Bränsta	Fredriksberg
S. Söderberg	J. Zelahn
Hobborn	Tuna
J. Nydal	C. J. Öberg
Hernösand	Domsjö
F. O. Mörtzell	Mörtjärn

Mycket mer är talat och sagt, men detta kan vara nog. Nu står oss valet fritt. Antingen skola vi följa vår konung och sluta upp kring honom och vår mer än hundraåriga grundlag och konstitution samt värna vårt land. Eller måste vi sälla oss till samhällsomstörtarna, hvars rödaste falang ropat "ned med kungen, lefve republiken, lefve presidenten Staaff", utan att denne, ehuru konungens främste rådgifvare, gjorde min af att protestera eller visa sitt misstag öfver demonstrationerna på något sätt. Lögnen att regeringen icke hörde eller förmärkte dessa demonstrationer har numera fått sitt dödshugg, icke minst genom anmälan mot borgmästare Lindhagen i Stockholm, därför att äfven han skränat dylikt. Här är ingen tid att förlora. Vårt val emellan fosterlands- och försvarsvänner å ena sidan och omstörtarna å andra måste ske snarast. Landet är i fara. Folket är i fara med allt hvad vi äga, i fara utåt och i fara inåt, att fördärfvas för all framtid. På dig ankommer det om olyckan skall afvändas eller ej!